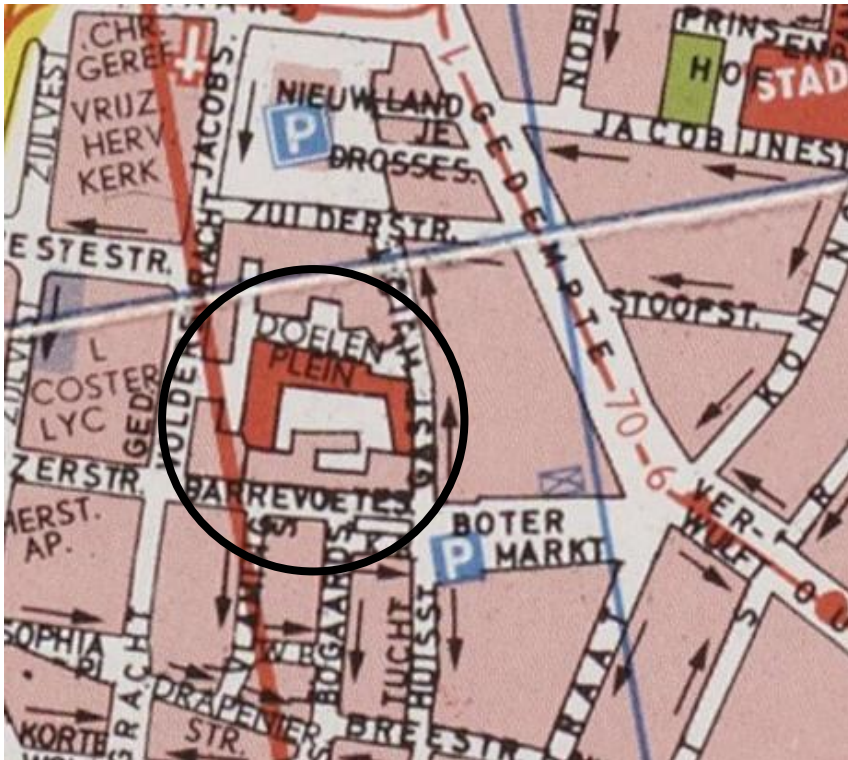

Doelen en stadsbibliotheek

Inhoudsopgave

1	Doelenperiode.....	7
2	(Stads)bibliotheekperiode.....	10
3	Bibliografie uitgebreid.....	11

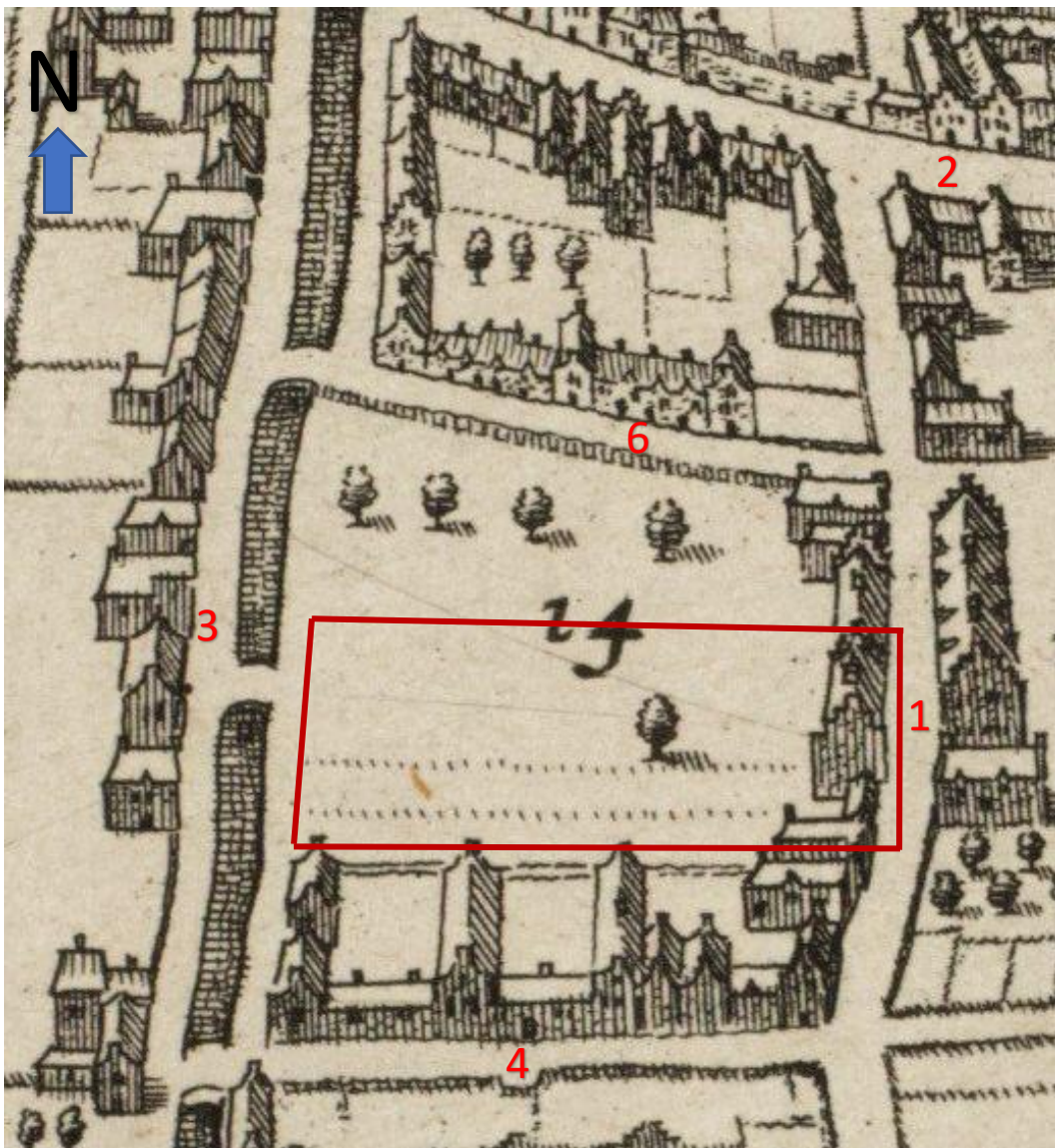

Locatie : Gasthuisstraat 32, in zwarte cirkel

Zoals gebruikelijk hebben de instellingen ook hier in de loop der tijden verschillende namen gehad:

Doelen : stond ook wel bekend als de Oude Doelen, Sint Adriaansdoelen, Stadsdoelen en Kloveniersdoelen

Stadsbibliotheek : de oorspronkelijke Stadsbibliotheek staat nu bekend als De Bibliotheek Zuid Kennemerland, Haarlem Centrum

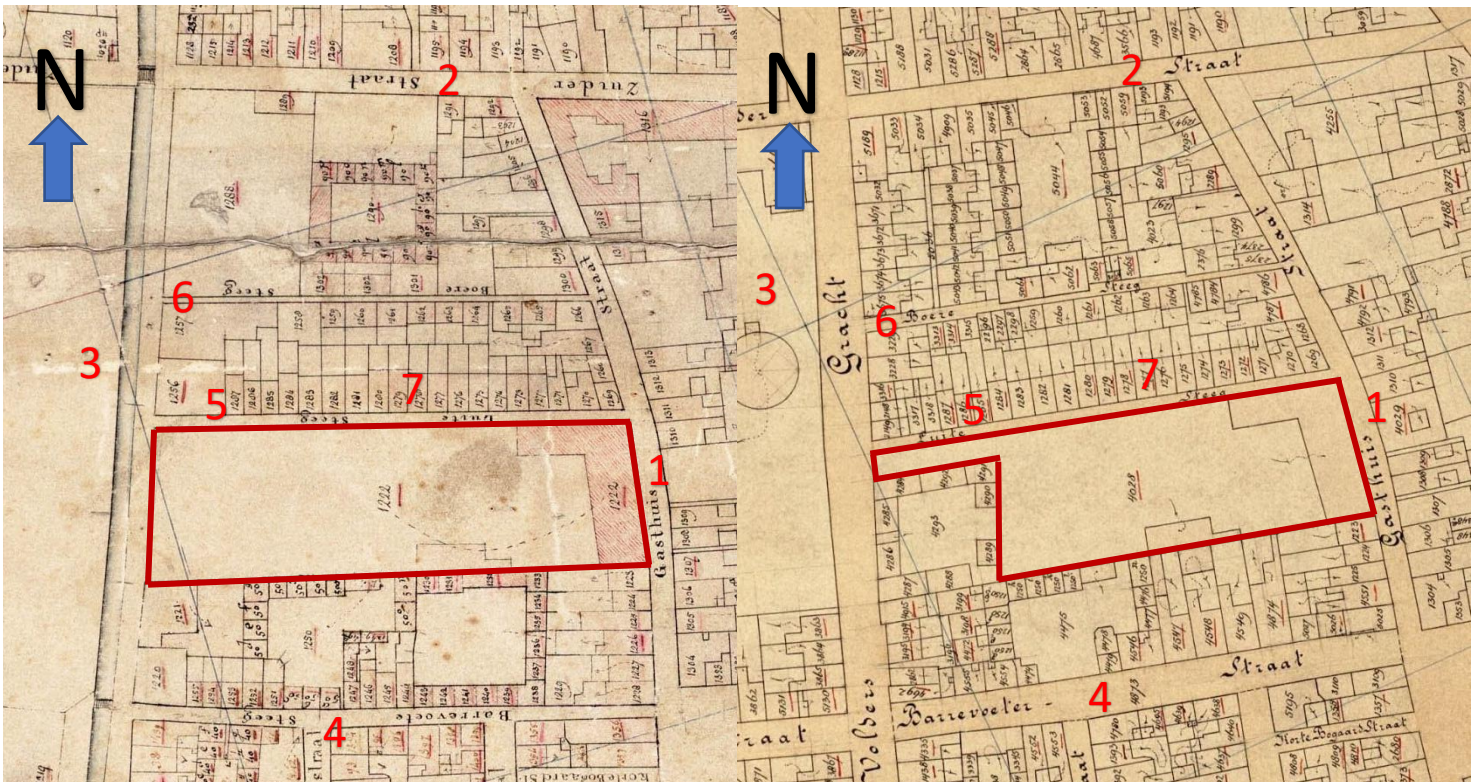
NL-HlmNHA_51000373_XL ; Th. Thomasz. ; 1578 ; Uitsnede Doelen, Stadsbibliotheek

Rode lijnen : globale begrenzing (Kloveniers)doelen

- 1 : Gasthuisstraat
- 2 : Zuiderstraat
- 3 : Voldersgracht
- 4 : Barveoetestraat

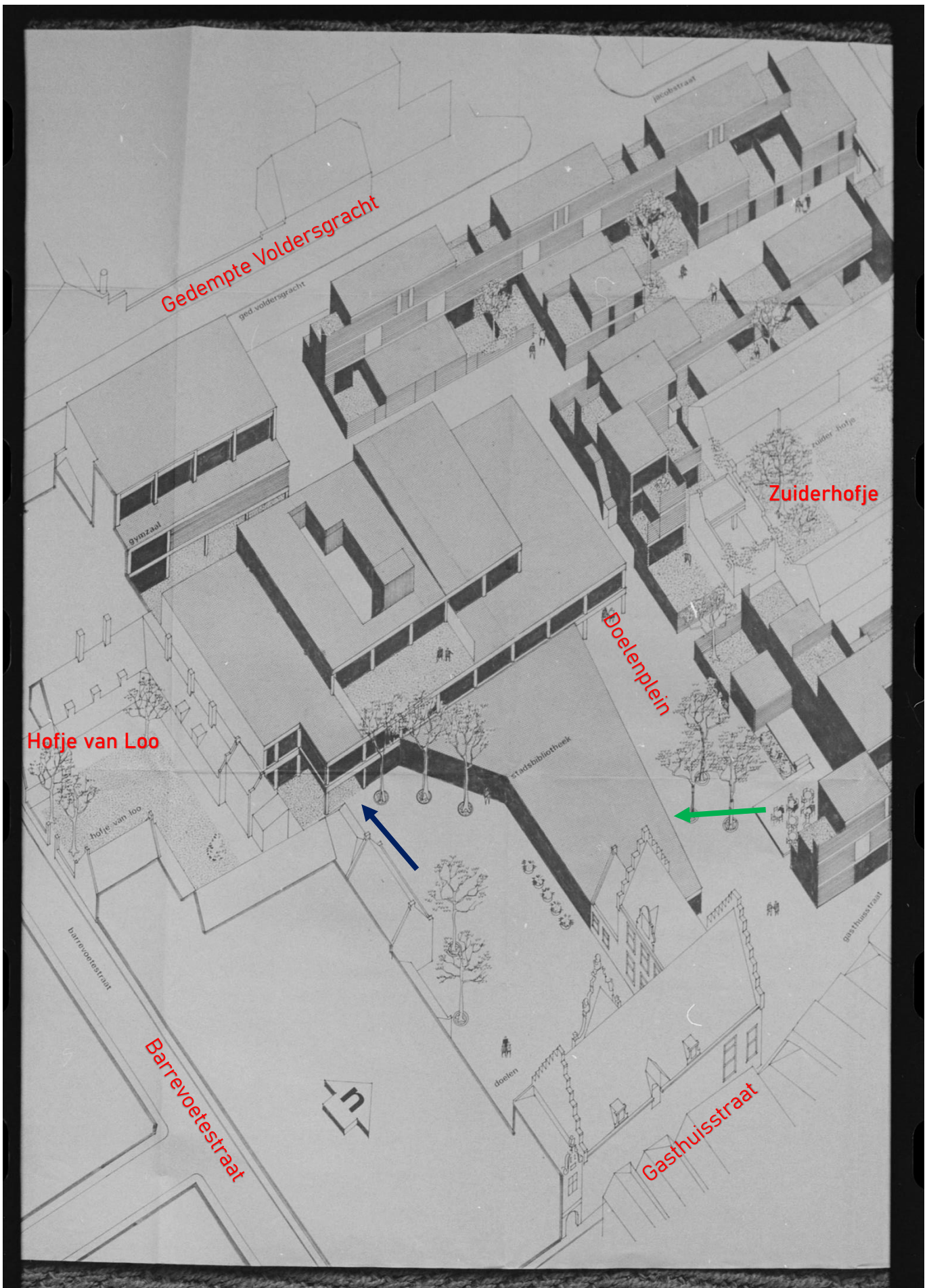
Deze verklaring geldt ook voor de 2 volgende kaartfragmenten PLUS :

- 5 : Luitesteeg
- 6 : Boeresteeg
- 7 : Doelenplein

NL-HlmNHA_491_0588 ; A. van Diggelen ; 1823 ; Kadastrale kaart Haarlem, (minutplan), sectie C, blad 1, Uitsnede Doelenplein e.o. Verklaring : zie kaartfragment hierboven

NL-HlmNHA_491_0589 ; Romijn ; 1897 ; Kadastrale kaart Haarlem (minutplan), sectie C, blad 1, Uitsnede Doelenplein e.o. Verklaring zie kaartfragment hierboven

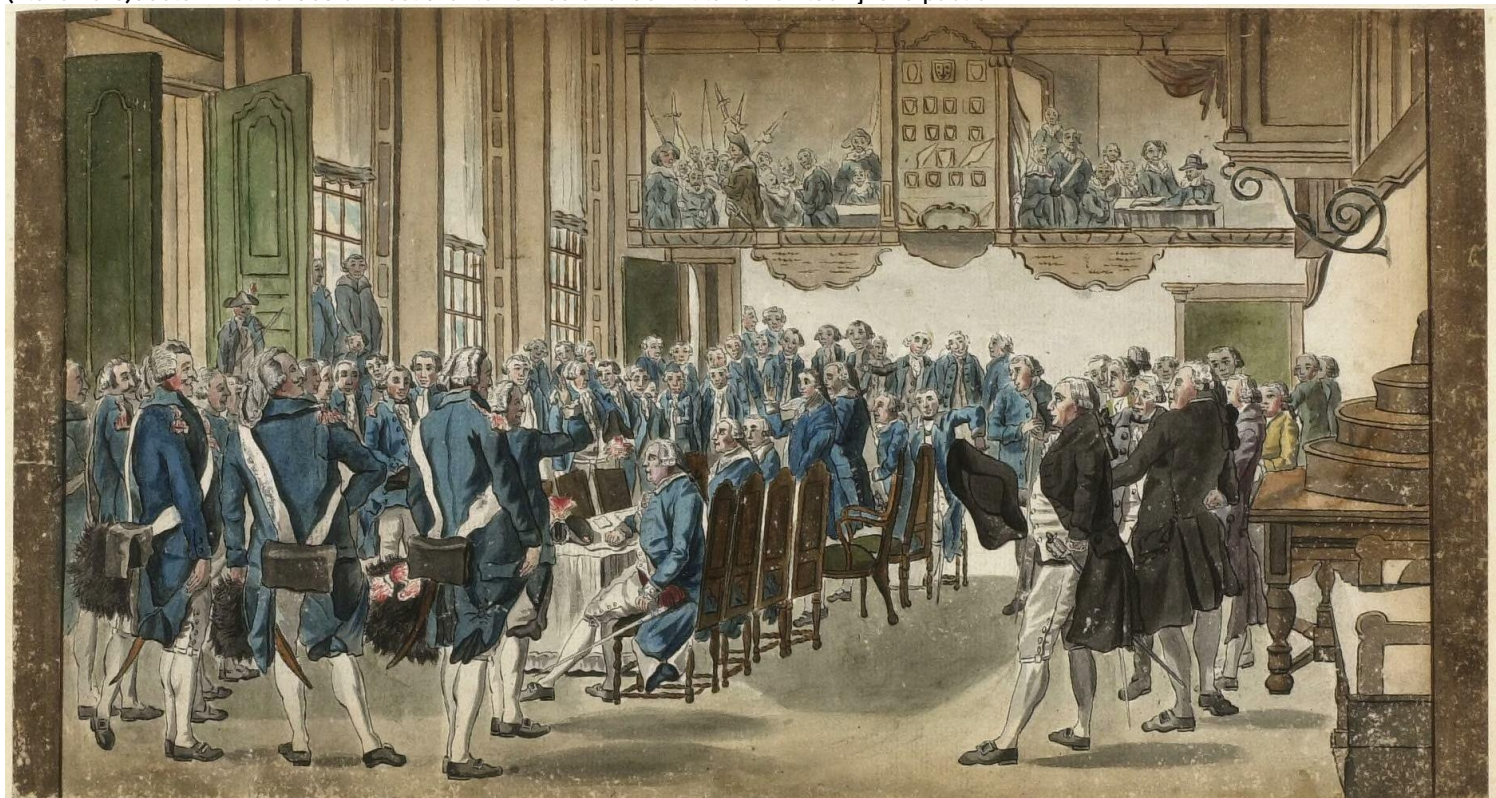

Noord-Hollandsarchief, Beeldbank De Boer, rep.nr. 10020K_0001 ; ± 1970 ; Ontwerptekening van het Doelenplein met de nieuwe stadsbibliotheek en nieuwe woningen. Met detailwijzigingen is dit ontwerp uitgevoerd. Start bouw 1972

Groene pijl : Oude ingang (Stads)bibliotheek
 Blauwe pijl : Huidige ingang (Stads)bibliotheek

Noord-Hollands archief, collectie 1477 van C.G. Voorhelm Schneevogt te Haarlem, inv.nr. 1135 ; R. de Hooghe ; 1688 ; de binnenplaats van de (kloveniers)doelen met bordes en veel drukte van oefenende militairen en toekijkend publiek.

Noord-Hollands archief, col. 1100 gem. Haarlem, inv.nr. 44709 ; W. Hendriks ; 1787 ; Doelenzaal met beëdiging van Exercitiegenootschap "Pro Aris et Focis" (voor huis en haard)

Noord-Hollands archief, collectie 1100 van gemeente Haarlem, inv.nr. 15636 ; ? ; 11-7-1910 ; binnenplaats van (kloveniers)doelen

Noord-Hollands archief, collectie 1336, Dienst Openbare Werken Haarlem, inv.nr. 1655 ; binnenplaats van kloveniersdoelen met de stadsbibliotheek in aanbouw

Noord-Hollands archief, collectie 1100 van gemeente Haarlem, inv.nr. 15923 ; maker? ; 1966 ; Luitesteeg, gezicht richting oost. Geheel rechts een deel van de Doelen. Bebouwing is gesloopt om plaats te maken voor het Doelenplein

Noord-Hollands archief, collectie 1336 Bedrijf Openbare Werken Haarlem, inv.nr. 1317 ; J. Fielmich ; 10-3-1972 ; Luitesteeg na de sloop. Gezicht richting oost zuidoost. Vergelijk afbeelding links

Noord-Hollands archief, collectie 1336 Bedrijf Openbare Werken Haarlem, inv.nr. 2362 ; J. Fielmich ; gesloopte Luitesteeg en plek van het toekomstige Doelenplein. Gezicht richting zuidoost. Vergelijk twee afbeeldingen hierboven.

Noord-Hollandsarchief, collectie 1100 van gemeente Haarlem, inv.nr. 15580 ; H.M. Heyboer ; 19-6-1981 ; Doelenplein (vroegere Luitesteeg) met oude ingang van Stadsbibliotheek. Gezicht Richting oostzuidoost

Noord-Hollands archief, Beeldbank De Boer, rep.nr. L35987 ; 21-2-1995 ; het oude Doelengebouw in de steigers. Eindelijk de lang verwachte restauratie

Noord-Hollandsarchief, Beeldbank De Boer, rep.nr. 41845K_0001 ; 25-9-1995 ; de oude Doelenzaal nu in gebruik als studiezaal bij de Stadsbibliotheek. Vergelijk afbeelding Doelenzaal aan het begin van dit artikel

DSC_6564 ; AV ; 30-6-2017 ; Gasthuisstraat met links van de toegangspoort tot de binnenplaats en stadsbibliotheek. Gezicht richting noord

DSC_00022408 ; AV ; 10-1-2020 ; Gasthuisstraat met toegangspoort tot binnenplaats en stadsbibliotheek. Gezicht richting zuidwest

DSC_6569 ; AV ; 30-6-2017 ; Doelen, stadsbibliotheek, binnenplaats, gezicht richting noordnoordoost

DSC_6568 ; AV ; 30-6-2017 ; Doelen, stadsbibliotheek, binnenplaats, gezicht richting oost op de Doelen zal. Rechts het poortje naar de Gasthuisstraat

DSC_6567 ; 30-6-2017 ; Doelen, stadsbibliotheek, binnenplaats, gezicht richting zuidwest met rechts de hoofdingang van de bibliotheek

DSC_6566 ; AV ; 30-6-2017 ; Doelen, stadsbibliotheek, binnenplaats, gezicht richting west noordwest met geheel links de hoofdingang van de bibliotheek

1 Doelenperiode

Schutterij

Een grondig verhaal over de schutterij is erg lang en ingewikkeld. Daar is hier geen plaats voor. Wel wil ik hier een aantal belangrijke dingen vermelden. De schutterij is lange tijd een politieke factor van belang geweest. De ene periode was de schutterij op de hand van het stadsbestuur en de andere juist weer niet. Wat opvalt is, is het feit dat de organisatie van een elitekorps in de middeleeuwen geleidelijk is afgezaakt tot een ongeregelde rommel aan het eind van de 18^e en in de 19^e eeuw.

Het verhaal van de Haarlemse schutterij begint in 1402. Daarvoor was de verdediging van de stad een aangelegenheid van de gehele bevolking geweest. Na een lange periode van onrust werd in 1402 om deze onrust te beteugelen de eerste Haarlemse schutterij opgericht. Het ging om een voetboogschutterij van 120 man. Na een nieuwe periode van oproer werd in 1445 de Schutterij van de kruisboog opgericht. Samen met die van de voetboog hadden zij Sint Joris als patroon.

In 1468 bleek er ook nog een handboogschutterij Sint Bastiaan te bestaan. In deze tijd hadden de schutterijen vier taken:

- Deelname aan krijgstochten (ook stadsverdediging)
- Bij oproer het stadsbestuur ondersteunen
- Het vormen van een gezelligheidsvereniging
- Het vormen van religieuze broederschappen

in 1520 werd een reorganisatie doorgevoerd. De kruisboogschutterijen werden samengevoegd en er werd ook een nieuwe schutterij opgericht: de Schutterij van de Kloveniers (vuurwapens)

in 1560 werd er opnieuw gereorganiseerd. De handboogschutterij verdween. Ook besloot het stadsbestuur voor de oude schuts een nieuw groot gebouw op te richten aan de Gasthuisstraat.

In deze tijd waren, zoals nu nog in Brabant en Limburg, schutterijfeesten ware volksfeesten.

Een verhaal apart is de periode 1572/1573 met het beleg van de stad door de Spanjaarden. De Doelen waren toen het hoofdkwartier van de verdediging van de stad. Op 4 december 1572 besloot de schutterij tijdens een algemene vergadering in deze Doelen haar eed aan de Prins van Oranje en bevelhebber Ripperda gestand te doen.

In 1580 werd er opnieuw gereorganiseerd. Het religieuze karakter van de schutterijen verdween. Beide schutterijen werden samengevoegd, alhoewel beide onderdelen wel gewoon hun naam behielden. Toch werd er op de plek van het huidige Proveniershuis nog een nieuw groot gebouw opgericht. Zie bij Grote Houtstraat bij de pin Sint Joris Doelen.

Zo ergens rond het midden van de 17^e eeuw begon aarzelend het verval van de schutterijen op te treden. In 1688 waren er geen schietwedstrijden meer gehouden, zodat het stadsbestuur besloot de Sint Joris Doelen (nu Proveniershuis) om te vormen tot Heerenlogement. De opbrengst ervan zou ten goede komen aan de schutterij.

Rond het midden van de 18^e eeuw kreeg de schutterij een nieuwe Hoofdwacht, van waaruit zij hun rondes door de stad liepen. Zie bij de Grote Markt bij de pin Hoofdwacht op de hoek van de Smedestraat. Ook in deze tijd was het weer heel onrustig in de stad. Om die onrust te beteugelen werden er allerlei maatregelen genomen, waaronder de oprichting van een compagnie van vrijwilligers. Die bestond meest uit mensen van de middenstand. In de patriottentijd (1764) gingen ze zich "Pro Aris et Focis" (voor huis en haard) noemen. Zie de afbeelding van deze compagnie aan het begin van dit artikel.

In 1810 werd Nederland onderdeel van het Franse rijk en wordt de schutterij door de Nationale Garde vervangen. Enige jaren later werd Nederland een onafhankelijk koninkrijk. In 1815 en 1827 heeft Koning Willem I de schutterij weer hersteld. Echter, de militaire waarde was nihil en discipline was er niet. Daarnaast waren de omstandigheden nogal veranderd. Inmiddels was Haarlem een garnizoensstad geworden (zie bij de Koudenhorn bij de pin Koudenhornkazerne) en was er een nationaal leger ontstaan. Daarnaast ontstond aan het eind van de 19^e eeuw de politie zoals wij die nu kennen. Haarlem kreeg zijn eigen politiebureau aan de Smedestraat (zie bij de Smedestraat bij de pin Politiebureau Smedestraat) Zodoende kwam in 1905 het definitieve einde van de schutterij. In het zuidelijk deel van Nederland ligt dat toch net iets anders.

Doelengebouw

In de loop der tijd kreeg de schutterij behoefte aan een eigen gebouw, waar ze schietoefeningen (met boog of geweer) kon houden, waar de krijgsraad kon vergaderen en waar men de jaarlijkse schuttersmaaltijd kon houden. Op 12 oktober 1512 kocht de schutterij een huis met een groot terrein er achter aan de Gasthuisstraat. Dit is het terrein, waar de Doelen nog steeds staat en tot eind 19^e eeuw zou dit terrein ongeschonden blijven. Wat er na de aankoop gebeurd is, wordt niet duidelijk. Wel is uit allerlei rekeningen uit 1520 duidelijk, dat er gebouwd/verbouwd werd. Men heeft geen idee hoe het er oorspronkelijk uitzag, maar blijkbaar voldeed het helemaal niet, want in 1560 viel het besluit er een nieuw gebouw neer te zetten. Dit is het oude deel van het complex,

dat er nog steeds staat. Het werd in 1563 opgeleverd. De ontwerper is Frederik Hendriksen. Het gebouw bestond uit een grote zaal langs de Gasthuisstraat met een poort ernaast. Dwars daarop stond langs de Luitesteeg een vleugel met op de begane grond de bewaarderswoning en erboven de vergaderruimte voor de krijgsraad en in de hoek op de begane grond de keuken met daarboven de vergaderruimte voor de kapiteins.

In de loop der eeuwen is er structureel bijna niets aan het gebouw veranderd. Wel zijn er details veranderd. Bij een renovatie in 1612 heeft Lieven de Key het gebouw grotendeels gerespecteerd en er slechts wat eigen details aan toegevoegd. In de 18^e eeuw zijn de ramen en het bordes aan de binnenplaatskant vervangen. Toen zijn ook bijna alle dakkapellen verdwenen. Ook werd in deze tijd het interieur verfraaid.

Al vanaf het begin kon de grote zaal voor andere doeleinden gebruikt worden, als hij niet in gebruik was bij de schutterij. Het verval van de schutterij, wat al eerder genoemd is, vertaalde zich ook in de manier waarop het gebouw gebruikt werd. Geleidelijk aan werd het steeds meer voor andere zaken gebruikt. Het begon begin 19^e eeuw toen er gedurende de kermis een nachtconcert werd gegeven. In die tijd begon men zich ook de waarde van de schuttersstukken en andere schilderijen in de Doelen te realiseren. Er werden geregeld beschadigingen veroorzaakt door de schutters geconstateerd. Dit werd zo erg, dat zo rond 1820 alle schilderijen en schuttersstukken uit de Doelen verwijderd werden. Mede hierdoor is het Stedelijk museum in het stadhuis staan, waaruit later het Frans Halsmuseum is ontstaan. (Zie bij Grote Markt/Koningstraat bij de pin "Stadhuis na invoegen dominicanenklooster"). Een greep uit de andere functies in het gebouw:

1816: vergaderingen van het "Onderwijzersgezelschap ter bevordering der belangen van het lager onderwijs". 1832: tentoonstelling door de Nederlandse Huishoudelijke Maatschappij van planten en gewassen. 1844: gymnastiekoefeningen van de heer Geuns op zaterdag. 1850: tentoonstelling van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij tot aanmoediging van de tuinbouw te Leiden. 1851: maandelijks een vergadering van de typografische vereniging. Rond het midden van de 19^e eeuw kreeg men steeds meer het idee, dat men het gebouw wel kon afstoten. Zo werd er onderzocht of er een gevangenis voor jeugdige vrouwelijke gevangenen kon worden ingericht. Ook dacht men nog aan een dependance van het Stads Armen en Ziekenhuis aan de Schotersingel, maar dat ging ook niet door. In 1882 werd de grote zaal tot twee nood-leslokalen verbouwd, door er een scheidingswand in het midden in te zetten. In 1891 werd de grote zaal meer definitief ingericht tot gymnastieksaal. De overige vertrekken werden geregeld gebruikt voor allerlei cursussen. In 1958 werden de gymnastiekactiviteiten in de grote zaal stopgezet vanwege de slechte staat van deze zaal. Toen al dreigde instortingsgevaar. De grote zaal moest gestut worden. In dit kader zijn er wel enkele kleine restauraties uitgevoerd. Tenslotte werd het complex het onderkomen van de nieuwe Stadsbibliotheek. Maar zoals meestal met stedelijke voorzieningen, ging dat ook niet zomaar.

Meestal gaat het in deze artikelen over de gebouwen, maar in het geval van de Doelen is er met het terrein zelf ook het nodige gebeurd : Wat betreft het bovenstaande kaartfragment van Thomas Thomasz. uit 1578 is er iets merkwaardigs aan de hand. Over het algemeen genomen is dit een behoorlijk nauwkeurige kaart, maar hier in dit geval lijkt dat niet zo te zijn. Volgens bron (Kurtz, et al., 1999) was de Luitesteeg al in 1429 bekend. Dat betekent, dat het terrein van begin af aan al een langwerpige vorm gehad heeft. Op het kaartfragment van Thomas Thomasz. uit 1578 lijkt het wel een bijna vierkant terrein(het nummer 14 duidt op die kaart de Doelen aan). De Luitesteeg lijkt niet te bestaan. Na de herbouw in 1563 had het hoofdgebouw van de Doelen langs de Gasthuisstraat een kleine dwarsvleugel langs de Luitesteeg. Deze dwarsvleugel is ook helemaal niet te bekennen op dit kaartfragment. Maar iets beters is er uit die tijd niet te vinden.

In 1882 is er door de bouw van het nieuwe Hofje De Twaalf Apostelen aan de westkant een forse hap uit het terrein genomen. Met de bouw van de nieuwe stadsbibliotheek in 1972 is er opnieuw aan de westkant een forse hap uit het terrein genomen. De huidige binnenplaats is van oorsprong zeker twee keer zo diep geweest. Ook is hij breder geweest.

2 (Stads)bibliotheekperiode

De geschiedenis van de bibliotheek aan het Doelenplein en in het Doelengebouw gaat terug tot het eind van de 16^e eeuw. Voor deze voorgeschiedenis van de Stadsbibliotheek : zie bij de Jacobijnestraat bij de pin Stadsbibliotheek oud

Voor de verhuizing naar de Doelen was de Stadsbibliotheek gehuisvest op de bovenetage van de stadhuisvleugel aan het Prinsenhof. De ingang was op de hoek met de Jacobijnestraat. Al vanaf het begin van de 20^e eeuw was men niet tevreden met deze huisvesting en had men plannen voor nieuwbouw. In 1906 waren de plannen al klaar voor een openbare leeszaal aan de Raaks. Maar het gemeentebestuur wilde dat niet. In 1911 had men plannen voor een openbare leeszaal en bibliotheek aan de Rolhuizen bij de Nieuwe Gracht (bij de toegang naar het Kenaupark). Ook dit ging niet door vanwege de Eerste Wereldoorlog. Wel slaagde men erin om in 1921 de ruimte aan het Prinsenhof te verbouwen. Maar het was nog steeds geen nieuw en modern geoutilleerde bibliotheek.

Vanaf het midden van de 20^e eeuw kreeg men weer ideeën voor een nieuw gebouw, dat speciaal ingericht was voor een stadsbibliotheek en openbare leeszaal. In januari 1960 werd opdracht gegeven om stedenbouwkundige maatregelen voor deze nieuwe huisvesting voor te bereiden in het saneringsgebied Raaks/Doelen. Men dacht toen aan een nieuwe bibliotheek op de hoek van de Raaks en de toenmalige Jacobstraat, tegenover het inmiddels verdwenen kerkje De Hoeksteen. Op 28-10-1960 kreeg de heer Bijvoet de opdracht voor het maken van een schetsplan. Dit werd in 1962 door de gemeente goedgekeurd en werd daarna uitgewerkt. Het definitieve plan kwam in 1965 gereed. Maar ook nu bleven de plannen weer liggen, ondanks dat daar tegen geprotesteerd werd. De plannen voor het saneringsgebied waren in die tussentijd veranderd. In 1967 wilde de gemeente liever een parkeergarage op de plek van de gedachte bibliotheek.

Zodoende besloot men in 1968 te onderzoeken of de nieuwe stadsbibliotheek gehuisvest kon worden in en rond het Doelengebouw. Dit resulteerde erin, dat in 1971 de architecten Bijvoet en Holt opnieuw een opdracht kregen voor een nieuwe stadsbibliotheek met openbare leeszaal, nu gecombineerd met een restauratie van het Doelengebouw, waar het tegen aangezet zou worden. Ook moest er een gymnastiekzaal komen omdat de grote zaal van de Doelen definitief niet meer als gymzaal gebruikt zou kunnen worden. Dit werd uitgewerkt tot een definitief plan. Eindelijk kon dan in september 1972 de nieuwbouw van de stadsbibliotheek aanbesteed worden. In 1974 kon het in gebruik genomen worden. De oude Doelenzaal ging de muziekbibliotheek huisvesten. Alleen betreurde men wel het feit, dat er toen geen geld was om het oude Doelengebouw te restaureren. Dit stond er wat armoedig bij vergeleken met de blinkende nieuwbouw. Wel moest het Hofje de Twaalf Apostelen hiervoor sneuvelen. Zie hiervoor bij de Gedempte Voldersgracht bij de pin (Verdwenen) Hofje de Twaalf Apostelen. Als u de foto's uit dit artikel bekijkt zal het u wellicht niet verwonderen, dat de nieuwbouw van de Stadsbibliotheek lang niet door iedereen gewaardeerd werd.

Na de oplevering in 1974 heeft de bibliotheek allerlei verbouwingen ondergaan. Hierna zal ik alleen ingaan op de belangrijkste daarvan. In 1995/1996 vond dan eindelijk de reeds lang verwachte restauratie van het oude Doelengebouw plaats. Het casco van het gebouw werd hersteld. De belangrijkste verandering bestond hieruit, dat de zolder geschikt gemaakt werd als studiezaal en ruimte voor het houden van lezingen. Hiervoor moest de vloerconstructie verstevigd worden en een paar kleine dakramen aangebracht worden en veel kunstlicht. Ook moest het trappenhuis uitgebreid worden met een extra trap naar deze zolderruimte. De fraaie en monumentale kapconstructie werd nu voor iedereen zichtbaar. Inmiddels was de muziekbibliotheek in de oude Doelenzaal al vervangen door een studieruimte. Deze werd ook

aangepast. Er kwamen extra toiletruimtes en de beheerdersruimte werd verplaatst. De vergaderkamer (de oude krijgsraadkamer) werd opgeknapt. Er kwam nu ook een leescafé, een expositieruimte en een toegang naar de studiezaal op de begane grond.

Op een gegeven moment is de hoofdingang vanaf het Doelenplein verplaatst naar de binnenplaats van het complex. Het Doelenplein is sindsdien met hekken afgesloten. In 2020 heeft men overwogen te verhuizen naar het leeggekomen oude warehouse van V&D/Hudson's Bay. Hierbij speelde een rol, dat het complex aan de Gasthuisstraat/Doelenplein veel achterstallig onderhoud had. Uiteindelijk ging de verhuizing niet door. De huur werd veel te hoog en men zou ergens op de tweede of derde verdieping van het pand weggestopt worden. Daarop ging men van start met een vernieuwing van de bibliotheek Haarlem-centrum aan de Gasthuisstraat/Doelenplein. Zo heeft het gebouw zich langzamerhand ontwikkeld van een uitleencentrum met leeszaal tot een huiskamer voor de stad, een publieke plek waar je kan studeren, werken, koffiedrinken en een krantje lezen. Tevens moet het een platform zijn voor lokale initiatieven.

De organisatie van de Stadsbibliotheek is meegegaan in de fusiegolf die eind 20^e eeuw en begin 21^e eeuw over Nederland spoelde. Tot 1-6-2008 was het een gemeentelijke instelling. Daarna werd het een zelfstandige stichting, omdat ze zo meer bestuurlijke vrijheid kreeg en bedrijfsmatiger en klantgericht kon werken. Door de ontwikkelingen in de maatschappij en in de technologie was men van mening, dat een grote bibliotheek beter bij de bezoekers zou aansluiten dan een kleine. In dit kader fuseerde ook in 2008 de Stadsbibliotheek met die van Heemstede. Deze twee organisaties werkten altijd al nauw samen met elkaar. De fusieorganisatie ging verder onder de naam Bibliotheek Haarlem en omstreken.

Ook in de omgeving fuseerde men. Zo ontstond in 2006 de Bibliotheek Duinrand door de fusie van de bibliotheken van Bloemendaal, Zandvoort, Bennebroek, Vogelenzang en Hillegom. Per 1-1-2013 fuseerden de Bibliotheek Haarlem en omstreken en de Bibliotheek Duinrand tot de huidige organisatie met de naam De Bibliotheek Zuid-Kennemerland. In het begin had deze organisatie 12 vestigingen. Volgens de website van de bibliotheek waren het er in november 2023 nog maar 10.

Bibliografie kort

(Blom, 1995) (De_bibliotheek_Zuid-Kennemerland) (Geist, 2020) (Geist, 2020) (Haar, et al., 1974) (Jongens, 1975) (Kurtz, et al., 1999) (Uittenhout, 1996)

3 Bibliografie uitgebreid

Blom, A. Van der. 1995. *Lieven de Key, Haarlems stadsbouwmeester*. Haarlem : Schuyt & Co, 1995. ISBN 90 6097 406 9.

De_bibliotheek_Zuid-Kennemerland. Meer dan 400 jaar lezen. *De bibliotheek Zuid-Kennemerland*. [Online] [Citaat van: 15 November 2023.] <https://www.bibliotheekzuidkennemerland.nl/over-ons/geschiedenis.html>.

Geist, H. 2020. Bibliotheek Haarlem ziet kansen in pand van V&D. *HaarlemsDagblad*. 9 januari 2020.

—. **2020.** Verbouw centrumbibliotheek nu verhuizing naar pand van V&D niet haalbaar is. *Haarlems Dagblad*. 8 Maart 2020.

Haar, C. van de en Tames, F. 1974. *De stadsdoelen*. Haarlem : Stadsbibliotheek Haarlem, 1974.

Jongens, P. 1975. Haarlems Monumentenzorg in 1974. *Haerlem jaarboek 1974*. 1975, Vereniging Haerlem.

Kurtz, G.H. en Temmink, J.J. 1999. *De straat waarin wij wonen*. Haarlem : Schuyt & Co, 1999. ISBN 90 6097 454 9.

Uittenhout, B. 1996. Monumentenzorg Haarlem. *Haerlem jaarboek 1995*. 1996, Vereniging Haerlem.